

Teatre romà de Tarragona: treballs arqueològics 1982-1983

MERCÈ ROCA I ROUMENS

Quan a l'estiu del 1981 se'ns va proposar de portar a cap nous treballs d'excavació en el teatre romà de Tarragona, el primer requisit, indispensable, era el de comptar amb el suport d'un equip preparat i eficient, ateses les especials característiques del jaciment de les quals tot seguit parlarem. Tot i el poc temps amb què es comptava per a posar en marxa la campanya, el miniequip, ampliat a l'any següent, va poder ser una realitat i ha funcionat i funciona. En aquest sentit, doncs, parlo en nom de tots: Ricardo Mar, codirector dels treballs, indispensable per a comprendre molts dels problemes que planteja aquest tipus de jaciment, així com Rosa Melià, Anna Pàmies, Manel Julià, Joaquim Ruiz de Arbulo i Manuel Carrilero, que han acceptat la responsabilitat de l'excavació i l'estudi de les estratigrafies obtingudes en els diferents sectors. En les dues campanyes hem comptat també amb la col·laboració d'estudiants de Tarragona, així com, sempre, amb el suport i l'ajuda incondicional i efectiva de Xavier Dupré, arqueòleg dels Serveis Territorials de la Generalitat, i de Francesc Tarrats, director del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona. Sense l'ajut de tots ells difícilment hauria estat possible portar endavant la tasca.

* * *

La idea inicial quan es va programar la una mica precipitada campanya de l'any 1981, era la de realitzar la neteja del jaciment i excavar, ni que fos a nivell de sondeig, el seu extrem oest que queda dins la zona propietat de la Generalitat.

La zona no comprada, que inclou el que és pròpiament el teatre amb les restes de la càvea i la *scena*, va ser només objecte d'una neteja superficial i es va deixar, per passar a concentrar-se en el que podríem anomenar des d'ara sector monumental o entorn del teatre.

L'esmentat sector en qüestió va presentar més dificultats del que esperàvem a l'hora de fer la neteja. Objecte ja d'excavacions en els anys 70, presentava punts on, pel fet d'haver-se rebaixat molt, les operacions de treure terra caiguda, enderrocs i deixalles eren lentes i requerien més temps del que podíem haver imaginat en un principi. En aquest punt vam decidir no excavar i, en canvi, deixar el jaciment preparat per a la campanya següent.

Un cop net aquest sector monumental, es podien ja plantejar els primers interrogants i orientar els futurs treballs en base a una sèrie de punts:

— Quedava en primer lloc clarament evidenciada la superposició, en aquest sector monumental, d'almenys tres grans fases d'activitat constructiva:

a) La versemblantment més antiga corresponent a les restes d'un gran edifici de carreus encoixinats.

b) A l'anterior se sobreposa un conjunt format per una façana de petit carreu amb pilastres ixedra central, flanquejada per dues grans bases. El conjunt ve a ser la capçalera d'una gran piscina o ninfeu.

c) L'altra fase segura és la representada per les restes de construccions que obliteren el complex b), reaprofitant fins i tot marbres del teatre.

Calia, doncs, intentar veure com funcionaven aquestes tres fases entre elles i de quina manera, si és que era possible, es podrien o no relacionar amb el teatre pròpiament dit. Podia suposar una ajuda important l'excavació dels testimonis deixats pels treballs anteriors on els perfils, aranets, semblaven oferir, almenys alguns d'ells, seqüències estratigràfiques utilitzables.

— En segon lloc, atesa l'existència d'un espai sense construir annex al sector monumental pel seu costat oest, era perfectament viable la realització de sondeigs en aquest punt a fi i efecte d'intentar establir els límits de l'esmentat sector.

— De la mateixa manera la presència d'un magatzem abandonat, al sud del jaciment, podia facilitar la realització d'altres sondeigs per establir-ne els límits en aquesta direcció.

És evident que el desenvolupament d'aquests punts representa un programa a curt termini, partint de la situació real del jaciment en l'actualitat. A llarg termini, per arribar a un coneixement total i aprofundit del monument, les coses es compliquen, ja que, en gran part, aquest queda sota els carrers i edificis moderns veïns.

* * *

Dins d'aquesta línia, els treballs de l'any 1982 es van programar envers la delimitació del conjunt monumental per un cantó i, per l'altre, envers l'excavació de tots aquells testimonis susceptibles d'oferir seqüèn-

cies estratigràfiques vàlides per a una correcta interpretació del procés constructiu i cronològic de les edificacions presents en ell.

Problemes burocràtics i de temps han impossibilitat la realització d'excavacions, contràriament a l'ordre establert en el programa inicial, en les esmentades àrees considerades com importants per establir la delimitació del conjunt, encara que l'excavació continua essent requisit indispensable. Esperem procedir a la seva realització en la propera campanya.

* * *

Els treballs s'han centrat en la part est del conjunt monumental. Atès, com abans s'ha dit, que aquest sector havia ja estat objecte d'excavacions anteriors, fet aquest que feia del tot impossible una excavació extensiva com seria adequat per a aquest jaciment concret, s'ha procedit a la realització de sondeigs estratigràfics restringits a aquells punts no tocats per les excavacions precedents ja esmentades, considerant que potser proporcionarien dipòsits estratificats vàlids, aprofitables per a la interpretació de la seqüència d'aquest sector monumental annex al teatre.

Sector 1

Àmbit comprès entre el mur, possiblement relacionat amb els fonaments de la càmara del teatre, i el mur pertanyent a l'edifici dels carreus encoixinats. Es va poder excavar solament en una àrea de uns 4 m². Amb aquest sondeig es pretenia comprovar la relació de l'estratigrafia amb els esmentats murs encara que atesa l'escassíssima superfície de la zona excavada és evident que de cap manera no es poden aventurar conclusions cronològiques fermes en base a aquest sondeig. Sols es pot assegurar que els estrats II, III i IV s'han dipositat amb posterioritat a la construcció d'ambdós murs, servint per tant els materials continguts en els esmentats estrats com a terme *post quem* d'aquells.

Sector 2

Àmbit comprès entre el mur de les pilastres i el mur de l'edifici dels carreus encoixinats.

Tal i com succeïa en el sector anterior, sols es va poder aprofitar, a efectes d'excavació, el seu extrem sud en una àrea d'uns 4 m².

Interessa aquí destacar la importància que revesteix l'estrat IV, que és en realitat un paviment format per un llit de morter amb pedres abundants, que reposa sobre la sabata del mur dels carreus encoixinats i queda tallat per la fonamentació del mur de les pilastres. L'esmentat paviment constitueix el sòl d'utilització de l'edifici dels carreus encoixinats.

Desgraciadament, a l'estrat V es va haver d'interrompre l'excavació en haver-se arribat al nivell freàtic del terreny.

Sector 3

Correspon a l'extrem nord-est de l'àmbit emmarcat per la façana de les pilastres. Encara que gran part d'aquesta zona havia estat ja objecte d'excavació, l'existència de murs moderns havia protegit, en els nivells superiors, el terç sud aproximadament de dit àmbit. Un cop desmuntats aquests murs moderns, es va poder excavar aquest testimoni dels nivells superiors mentre que, en els inferiors, l'àrea tocada anteriorment es reduïa a una petita cala realitzada al cantó nord d'aquest sector. Per aquest motiu els dits nivells inferiors es van poder excavar gairebé en la totalitat. Atès que la seqüència aquí obtinguda es repeteix en el sector 4, es poden ambdues tractar conjuntament a fi i efecte d'evitar reiteracions.

Realment es confirma l'existència en aquest punt de dos grans moments d'activitat constructiva:

— Un primer, relacionat amb la construcció de l'edifici que denominem «dels carreus encoixinats».

— I un segon moment representat per la transformació de l'àrea en un conjunt monumental amb la construcció de l'edifici de les pilastres.

L'edifici dels carreus encoixinats presentaria com a nivell de pavimentació els estrats PL2-IV, PL3-VI i PL4-VI. Aquest paviment presenta, almenys, tres refeccions visibles en el perfil oest del sector 3, i reposen, les tres, en un estrat format per grans fragments d'àmfora, algunes d'elles d'origen bètic segur, disposades horitzontalment potser com a preparació d'aquell. Aquest edifici incloïa un sistema complex de desguassos evidenciat en excavar els sectors 3 i 4.

Els estrats PL2-III, PL3-V i PL4-V documenten el moment en què aquest edifici és desmuntat, almenys fins a certa alçada; les seves restes són obliterades per l'esmentat estrat, i possiblement és reaprofitada la part desmuntada de l'edifici. Per altra part, el caràcter de reompliment d'aquest estrat queda confirmat per la presència d'estucs i fragments de paviments musius caiguts i barrejats, ben visibles en el perfil est del sector 4.

Els estrats PL3-IV i III i PL4-IV i III corresponen al moment de construcció de l'edifici de les pilastres, i té com a finalitat sustentar el paviment, avui desaparegut, de l'esmentat edifici.

Per a ambdós moments seria prematur fixar termes cronològics segurs fins que no estigui finalitzat l'estudi exhaustiu, en curs, dels materials i, tot i això, continuarà essent arriscat fins que no tinguem, en la mesura possible, un coneixement més gran, en extensió, de l'estratigrafia.

Sectors 5 i 6

Els sectors 5 i 6 es relacionen amb l'existència d'un petit àmbit tardà, construït damunt d'una de les bases monumentals (base A), desmuntant-la en part i aprofitant-ne les restes. Aquest sector constitueix un minso tes-

timoni dels nivells més moderns relacionats amb l'obliteració del conjunt monumental.

En el perfil est del sector 6 apareixien, clarament reflectits, dos llits de morter corresponents l'inferior, al paviment del complex de les pilastres i, el superior, a l'esmentat petit àmbit. Es va excavar només l'estrat comprès entre ambdós paviments (PL6-III) i l'estrat de pavimentació superior (PL6-II), així com el que cobria l'esmentat paviment superior, gairebé del tot desaparegut (PL6-I). L'estrat més significatiu és, evidentment, el III, marcat per la presència abundant de sigillates clares que indiquen una utilització tardana de la zona encara que atesa la petitíssima àrea que restava a efectes d'excavació seria arriscat treure'n conclusions cronològiques definitives.

* * *

Amb els treballs d'aquesta campanya comença a dibuixar-se l'evolució diacrònica d'aquest jaciment, i s'identifiquen les seves principals fases constructives.

Ara bé, convé recalcar i tenir molt present que les zones excavades comprenen una extensió mínima d'aquell o, dit d'una altra manera, tenen més categoria de sondeig que d'excavació pròpiament dita, ateses les circumstàncies en què el jaciment ens obliga a treballar. Per tant, seria a hores d'ara arriscat i prematur extreure'n conclusions de caire definitiu que podrien portar-nos a interpretacions errònies referides als diferents moments d'activitat constructiva en aquest sector monumental annex al teatre.

Partint d'una avaluació més global del jaciment, tal com tenim ara, es fa imprescindible l'excavació en tots aquells possibles punts no afectats pels treballs anteriors, que tenim ben localitzats, per tal d'intentar obtenir altres seqüències que permetin reforçar i matisar les obtingudes enguany. Fins que no estiguin exhaurides totes aquestes possibilitats, per descomptat les factibles a curt termini, i per minses que siguin, serà sempre perillós extreure'n interpretacions que, per precipitades i mancades de suport, poden portar-nos a una valoració equivocada d'un jaciment d'aquesta categoria.